

Samen werken aan een vitaal platteland

LLTB Speerpunten 2026

Samen werken aan een vitaal platteland

Nederland – en Limburg in het bijzonder – staat voor grote uitdagingen rond wonen, landbouw, klimaat, water, energie en natuur. Voor het landelijk gebied betekent dit ingrijpende veranderingen.

De LLTB steunt de transitie, onder de voorwaarden dat doelen realistisch zijn en maatregelen daadwerkelijk bijdragen aan de oplossing. Daarnaast moeten doelen en maatregelen haalbaar en betaalbaar zijn én perspectief bieden aan ondernemers, niet op de laatste plaats de jonge boeren en tuinders. Dat betekent onder meer gebiedsgericht maatwerk en oog voor de blijvers.

De Limburgse land- en tuinbouw leveren betaalbaar voedsel, groen, energie, alternatieve grondstoffen voor de food en non-food sectoren en zorg. Daarnaast onderhouden ze het landschap en zorgen ze voor werkgelegenheid en biodiversiteit. Met andere woorden, boeren en tuinders houden Limburg gezond!

Onze boodschap voor de Limburgse gemeenten is dan ook: maak de transitie mogelijk zonder 'kaalslag' op het platteland en bied ondernemers zekerheid en perspectief. Natuurinclusief en biologisch zijn prima opties die vaak benoemd worden in beleidsdocumenten, maar kijk ook naar transitiepaden die zijn gericht op hoogtechnologische en innovatieve oplossingen. Laat niet beeldvorming, maar feiten leidend zijn.

Het [LLTB Kompas 2030](#) en de [Agrarische Blijversaanpak Limburg](#) kunnen hierin verhelderende ondersteuning bieden.

Ondernemers zien de opgaves en willen daaraan ook meewerken. Tien perspectieven uit het LLTB Kompas 2030:

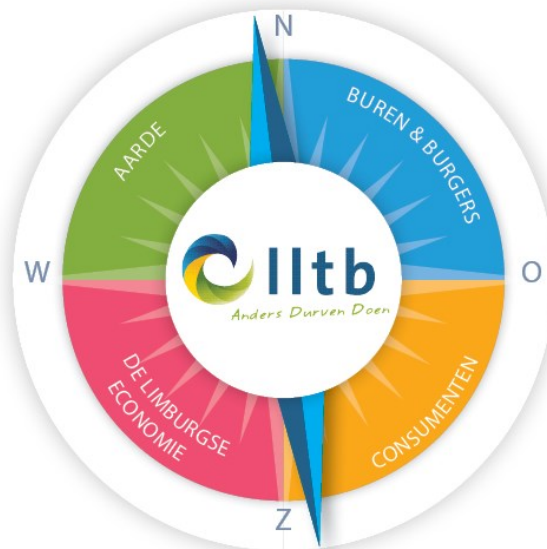
1. **Zuinig omgaan met ruimte** – landbouwgrond blijft primair landbouwgrond; kies, indien nodig, voor multifunctioneel gebruik en eerlijke compensatie.
2. **Waardeer maatschappelijke diensten** – betaal boeren structureel voor natuur-, landschap- en klimaatdiensten.
3. **Ontwikkelruimte voor vernieuwers** – creëer experimenteerzones en perspectief voor jonge boeren.
4. **Integraal beleid** – voorkom tegenstrijdigheden; eenduidige keuzes met ondernemers en andere stakeholders. Veel uitdagingen vragen een ketenaanpak.
5. **Landbouweffectrapportage** – verplicht effectanalyse voor alle grote ruimtelijke plannen.
6. **Echte dialoog** – betrek de sector vroeg en face-to-face bij plannen en projecten.
7. **Kennis & onderwijs** – investeer in doorlopende leerlijnen, onderzoek en leven lang ontwikkelen.
8. **Innovatie & samenwerking** – maak een innovatieagenda en geef ruimte aan technieken (o.a. groen gas, precisielandbouw).
9. **Sterkere positie in de keten** – zorg voor een euregionaal gelijk speelveld en stimuleer ketentransparantie en -innovatie.
10. **Naar een duurzaam voedselsysteem** – steun de beweging richting een gezonder en eerlijker voedselsysteem dat volhoudbaar is op de lange termijn met lokaal verdienvermogen.

Wat we van gemeente vragen, is dat er erkenning is voor de agrariër als onderdeel van de oplossing. Betrek agrariërs concreet in gemeentelijk beleid, met oog voor hun belangen, kennis en toekomstperspectief. Maak beleid mét boeren en tuinders – niet óver hen.

LLTB Kompas 2030

In het LLTB Kompas 2030 laten we zien hoe we als land- en tuinbouw aan de voorliggende opgaven onze bijdragen kunnen leveren. Wij denken daarbij van buiten naar binnen. De aarde, de burger, de consument en de economie geven ons opgaves. Wij hebben ook een hele reeks oplossingen. De dilemma's waar we tegenaan lopen, zijn (A) dat de opgaves onderling tegenstrijdig kunnen zijn en (B) dat de opgaves niet door markt of overheid worden vergoed en de agrarische ondernemer voor de kosten opdraait. We vragen u als gemeente ons daarbij te helpen.

Voorbeelden van tegenstrijdigheden

De maatschappelijke opgave is meer dierwelzijn, maar dat leidt in veel gevallen tot meer belasting van het milieu. Beiden tegelijk kan niet. Voorbeelden zijn (1) het afschaffen van de legbatterij voor legpluimvee uit optiek van dierwelzijn, maar dat leidt wel tot een fijnstof emissie die factoren hoger is (tot tien keer hoger) en (2) varkens die buiten lopen, maar die hebben een ammoniakemissie die zes keer hoger is dan in een moderne stal. De ondernemers die op de markt van dierwelzijn willen inspelen, krijgen vervolgens geen milieu- of Wnb-vergunning.

Vanwege een geringe bijdrage aan stikstof worden graasdieren rond Natura2000 beperkt. De ondernemers stoppen dan. De gronden worden vervolgens gebruikt voor teelten die bijvoorbeeld een groter risico hebben op nitraatuitspoeling en minder geschikt zijn voor hoge grondwaterstanden.

Voorbeelden van opgaves waarvoor de markt niet (in voldoende mate) wil betalen

Overheid en burger willen geen – of veel minder – gebruik van gewasbeschermingsmiddelen. Dit leidt tot minder opbrengst en kwalitatief en visueel minder product. Maar slechts een heel klein deel van de consumenten wil daarvoor betalen.

Overheid en burgers willen meer biodiversiteit en landschapselementen. Dit betekent dat agrariërs daarvoor extra grond moeten inzetten. De consument is echter niet bereid de meerkosten te betalen en de overheid vergoedt de extra kosten slechts mondjesmaat en niet structureel.

Landelijke beleid

Gemeenten spelen een belangrijke rol in het signaleren van zorgen uit de samenleving. Tegelijkertijd vragen dossiers als geurhinder, dierenwelzijn en het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen om landelijke regie. De wet- en regelgeving op deze terreinen is complex en sterk in ontwikkeling. Lokale aanvullingen leiden al snel tot rechtsongelijkheid, bestuurlijke onduidelijkheid of zelfs stilstand in besluitvorming.

Daarom pleiten wij ervoor dat gemeenten bij deze thema's nadrukkelijk aansluiten bij het landelijke beleid. Zo ontstaat een heldere, uitvoerbare en rechtvaardige lijn voor zowel inwoners als ondernemers. Uiteraard ondersteunen wij gemeenten graag bij het duiden van landelijke kaders.

Vitaal platteland

De LLTB wil samen met gemeenten, provincie en ketenpartners werken aan een duurzaam, economisch vitaal en toekomstbestendig Limburgs platteland, waarbij de focus ligt op het ondersteunen van ondernemers die door willen. Zo garanderen we voldoende, lokaal, veilig en betaalbaar voedsel voor de volgende generaties.

Dit verkorte speerpuntenoverzicht geeft de richting; samenwerking, doelsturing en maatwerk per gebied zijn nu cruciaal om ambities waar te maken en het verdienvermogen van boeren en tuinders te borgen.

Heeft u behoefte aan meer onderbouwing per thema? In onderstaand overzicht vindt u welke kernopgaven wij signaleren, wat de inzet van de LLTB daarbij is en wat we daarbij nodig hebben van onze gemeenten.

Waterkwaliteit

Kernopgave: Doelen Kaderrichtlijn Water (KRW) 2027 halen (nutriënten, gewasbescherming).

LLTB-inzet: Aandacht voor gewasbeschermingsmiddelen door reductie en innovatie van technieken. Managementmaatregelen als precisielandbouw en omschakeling naar biologische landbouw passen hierbij.

Gemeente: Vergoed kosten/opbrengstderving, lange pachtcontracten. Voorkom negatieve impact van riooloverstorten. Zorg voor adequate bronnenanalyse van vervuiling.

Waterkwantiteit

Kernopgave: Klimaatbestendig omgaan met droogte en wateroverlast.

LLTB-Inzet: Water vasthouden, sub-irrigatie (via ondergrondse leidingen of kanalen zorgen dat de bodem van onderaf vochtig blijft), buffercapaciteit.

Gemeente: Garandeer irrigatiewater; stimuleer vasthoudmaatregelen; systeemanalyse waterbalans. Plaats en onderhoud wadi's en buffers op de juiste plekken.

Biodiversiteit & Landschap

Kernopgave: Versterking biodiversiteit en landschap.

LLTB-Inzet: Agrarische bedrijven kunnen binnen en buiten natuurgebieden bijdragen aan biodiversiteit en landschap, bijvoorbeeld via natuurbegrazing, landschapselementen, kruidenrijk grasland en agroforestry (bomen en hagen onderdeel maken van de bedrijfsvoering). De LLTB werkt met partners samen in de Stichting Natuurinclusieve Landbouw aan perspectief voor de landbouw en ontwikkelt de biodiversiteitsmonitor.

Gemeente: Waardeer en beloon landschapselementen als graften en hagen; vastleggen met verplichtingen schrikt behoud (en aanleg nieuwe) elementen af. Behoud grondeigendom agrariër bij omvorming van landbouwgrond naar natuur biedt meer zekerheid voor natuurinclusievere bedrijfsvoering. Vergoeden beheer via meerjarig contract. Zorg voor 1-loket-aanpak. Voorkom verspreiding van schadelijke invasieve plantensoorten zoals knolcyperus en jacobskruiskruid door tijdig en effectief beheer.

Energietransitie

Kernopgave: Fossielvrije energie en verminderen netcongestie.

LLTB-Inzet: Land- en tuinbouw zijn van groot belang voor het invullen van de energietransitie-opgave. Omschakeling naar fossielvrije energie: elektriciteit, waterstof, groen gas, duurzame restwarmte. Energiebesparing volgens TRIAS Energetica: eerst besparen, dan duurzaam opwekken, daarna efficiënt gebruiken. Energieneutraliteit op bedrijfsniveau: zelfvoorzienende boerderijen om netcongestie te verminderen.

Ontwikkelen van energiediensten door land- en tuinbouwbedrijven om netcongestie te verminderen (opslag, balanceren). Lokale slimme netwerken: duurzame energie slim delen binnen de omgeving via energiehub. Gebruik de zonneladder (drie treden: 1 – Daken en gevels, 2 Bestaande infrastructuur en onbenutte terreinen en 3 – Landbouwgrond en natuur, tenzij er sprake is van meervoudig ruimtegebruik).

Gemeente: Stimuleer energiehub, gebruik de zonneladder en als gekozen wordt voor zonnepanelen, combineer het dan met landbouw (meervoudig ruimtegebruik). Versnel mogelijk maken van geothermie. Stimuleer de productie van groen gas, dit legt bovendien geen beslag op de capaciteit van het elektriciteitsnet.

Klimaat (CO₂)

Kernopgave: Reductie emissies methaan en vastleggen CO₂ onder of boven de grond.

LLTB-Inzet: CO₂ -reductie door autonome krimp, fokkerij, aanpassingen in voer en stimuleren productie van duurzame energie, zoals groen gas uit mestvergisting, verbetering organisch stofgehalte in de bodem, koolstofvastlegging en stimuleren productie duurzame energie. Marktgestuurd telen van alternatieve (o.a. vezel-) gewassen voor duurzame toepassing in bouw, materialen en chemie.

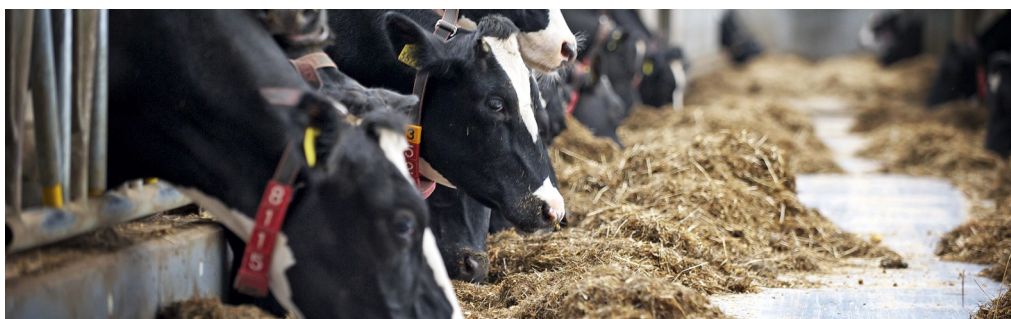
Gemeente: Faciliteer innovaties en meetsystemen.

Verkeer

Kernopgave: Veilige wegen voor landbouwverkeer en andere weggebruikers.

LLTB-Inzet: Veilige verkeerssituaties bevorderen aan de hand van communicatie, projecten en afspraken.

Gemeente: Onderhoud en borging kwaliteit van wegen en verkeersroutes; ondersteun Landbouw-routing & "[Goed Gezien](#)"-campagne.

Fauna

Kernopgave: Faunaschade beperken (onder meer bever, das en wolf).

LLTB-Inzet: Faunabeheerplan, preventie, jacht, schade-uitkering, combinatie met portefeuille Water in verband met bever en combinatie met ruimtelijke ordening in verband met wolf.

Gemeente: Zet in op preventie en veiligheid.

Grondstoffentransitie & Circulariteit

Kernopgave: Sluiten kringlopen (grondstoffen, water en energie zoveel mogelijk hergebruiken), biobased economie (hernieuwbare, organische grondstoffen in plaats van fossiele bronnen).

LLTB-Inzet: Onderzoek naar en agrariërs informeren over alternatieve teelten als vezelgewassen voor bouw en materialen en eiwitgewassen voor food en feed. Aandacht voor verwerking reststromen. Onderzoek naar praktische en financieel rendabele toepassing van CO₂ vastleggen in de bodem of vegetatie (carbon farming).

Gemeente: Steun pilots, verwerkingscapaciteit, carbon credits (verhandelbare certificaten die recht geven op het uitstoten van een bepaalde hoeveelheid CO₂).

Ruimtelijke Ordening & Pacht

Kernopgave: Bescherm schaarse landbouwgrond. Faciliteer de reguliere bedrijfsontwikkeling. Zorg ervoor dat agrarische bedrijven hun bedrijfsvoering kunnen aanpassen aan de eisen van deze tijd (verduurzamen, dierenwelzijn, emissiereductie, etc.). Bied ruimte voor multifunctionele landbouw (zorg, kinderopvang, recreatie). Bied lokaal ruimte voor intensivering, zodat elders extensivering van bedrijfsvoering mogelijk is. Wees ruimhartig met het herbestemmen van gestopte agrarische bedrijfslocaties onder de voorwaarde dat de omliggende agrarische functies niet in hun ontwikkeling worden belemmerd.

LLTB-Inzet: Meervoudig gebruik; extensiveren, zoals minder dieren op meer grond, vraagt land. Alternatieve verdienmodellen vragen om ruimte binnen Omgevingsplannen.

Gemeente: Faciliteer transitie door mee te werken aan vergunningverlening. Langjarige pacht, ruimte voor verplaatsing/modernisering bestaande bedrijven en bedrijven die investeren in verhoogd dierenwelzijn of een neventak.

Veilig Buitengebied

Kernopgave: Focus op cybercrime en fysieke criminaliteit in het buitengebied (hennep, diefstal, dumpen van (drugs)afval en ondermijning).

LLTB-Inzet: Projecten ten behoeve van het bevorderen van de algemene veiligheid en leefbaarheid in het buitengebied. Aandacht voor leegstaande panden, uitvoering Hennepproject, samenwerking binnen Platform Veilig Ondernemen en vertrouwenspersoon.

Gemeente: Stimuleer samenwerking in projecten tussen partijen voor een veilig buitengebied. Blijf regelingen ondersteunen, zoals de regeling opruimen drugsafval en bekijk of er ook een regeling kan komen ten behoeve van het dumpen van huisraad in het buitengebied. Versnel vergunningverlening.

Stikstof

Kernopgave: Stikstofreductie met perspectief voor landbouw.

LLTB-Inzet: Gebiedsgerichte aanpak (geen gedwongen krimp) en inzet van managementmaatregelen op bedrijfsniveau en techniek om stikstofemissies te reduceren.

Gemeente: Evenredige lasten voor alle bronnen, niet alleen de landbouw; help PAS-melders; focus op emissie (daadwerkelijke uitstoot). Werk mee aan maatwerkaanpak als dit noodzakelijk is voor de transitie van het landelijk gebied en het toekomstbestendig maken van agrarische bedrijven. Dit vraagt om ruimte binnen de Omgevingsvisie en het Omgevingsplan.

Voedsel & Gezondheid

Kernopgave: Gevarieerd aanbod van gezonde voeding voor een eerlijke prijs.

LLTB-Inzet: Transparantie en nieuwe ketenmodellen – zoals ketenintegratie, inkorting of betere contracten – moeten agrariërs een eerlijker financieel aandeel geven. Gebiedsgericht maatwerk maakt zowel duurzame intensivering (meer productie met minder input/uitstoot) als extensivering met multifunctionele opbrengsten mogelijk. Door verdere veredeling en samenwerking aan personalized food kunnen verse, veilige landbouwproducten met gezondheidsbevorderende stoffen optimaal worden vermarkt.

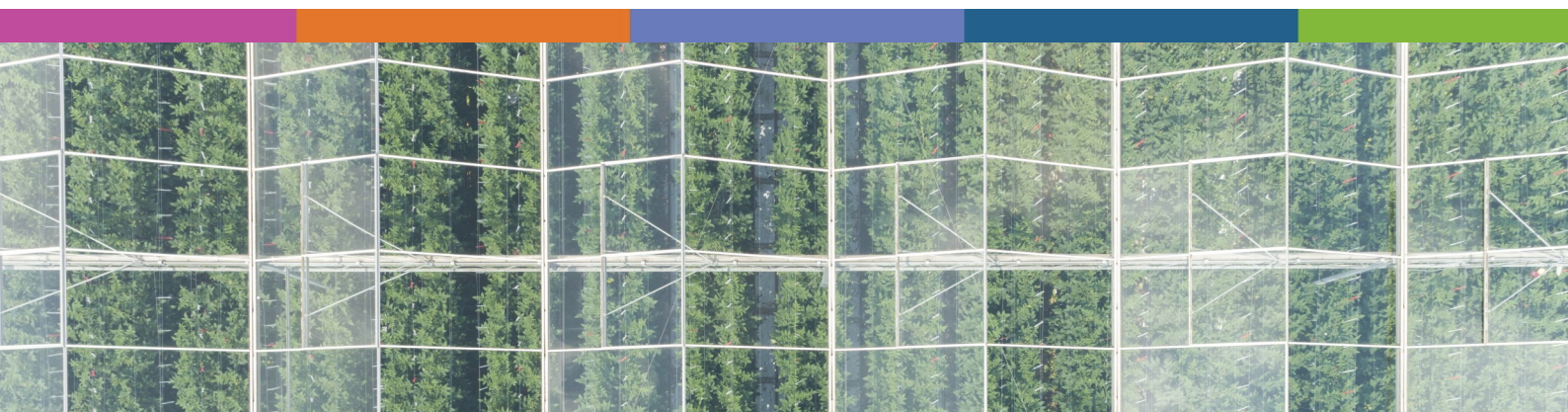
Gemeente: Ontwikkel en/of ondersteun een Voedselagenda 2023-27; monitor en stimuleer areaal voedselproductie; steun keteninnovaties.

Kennis & Onderwijs

Kernopgave: Kwalitatief groen en grijs onderwijs (data, ICT en bedrijfskunde) toekomstbestendig maken.

LLTB-Inzet: Samen met campussen en de provincie Limburg een sterke kennisinfrastructuur en het behoud van groen onderwijs realiseren, zodat onderwijs, ontmoeting en kennisuitwisseling in de regio kunnen floreren. Regionale en lokale overheden kunnen stimulerende en coördinerende rol nemen betrekken van de campussen.

Gemeente: Investeer in agrarisch ondernemerschap en personeel met opleidingskansen en loopbaancoaching voor een sterke toekomstbestendige agrarische sector. Stimuleer onderwijsinstellingen om Leven lang ontwikkelen (onder meer voor zijinstromers) centraal te stellen. Faciliteren van doorlopende leerlijnen (mbo, hbo, wo).

Digitalisering & Future Farming

Kernopgave: Datagedreven, digitale verduurzaming.

LLTB-Inzet: Verduurzaming van de land- en tuinbouw door digitalisering. Realtime sensordata en technologische innovaties stellen boeren in staat zowel teeltstrategieën als diergezondheid nauwkeurig te monitoren en bij te sturen. Inzet op future farming, AI en robotisering.

Gemeente: Zorg voor snel internet (glasvezel), ook in het buitengebied. Stimuleringsregelingen ten behoeve van technologische innovaties en smart farming (op basis van datacollectie en -analyse). Creëren van specifieke netwerken afgestemd op behoefte.

Economie & Markt

Kernopgave: Sterke agri-foodmotor voor Limburgse economie.

LLTB-Inzet: De land- en tuinbouw leveren voldoende, gezond en kwalitatief voedsel. De wereldwijde bevolkings- en welvaartsgroei voeren de vraag verder op en nieuwe westerse waarden leggen extra eisen én kansen bloot. Multifunctionele bedrijven - die recreatie, natuur- en klimaatdoelen, voedseleducatie, zorg en gezondheid combineren - houden het platteland vitaal, versterken de band tussen boer en burger en geven de sector een gezicht.

Gemeente: Verbeter vestigingsklimaat; faciliteer multifunctionele landbouw; steun nieuwe keten- en verdienmodellen (korte ketens, reststromen, agrotourisme).

Arbeid & Werkgeverschap

Kernopgave: Behoud voldoende kwalitatief personeel (Nederlandse en internationale werknemers).

LLTB-Inzet: Goed werkgeverschap (waardering, arbeidsvoorwaarden, huisvesting en blijvende scholing). Aandacht voor investeren in stages, leerwerkplekken en innovatie, om talent aan te trekken én toekomstbestendig te blijven.

Gemeente: Zorg voor voldoende goede kwalitatieve huisvesting voor internationale medewerkers. Eenduidig beleid, samenwerking en gewenst maatwerk op gemeentelijk niveau. Stimuleer goed ondernemerschap en innovatie (automatisering en robotisering).